

WSTĘP

Niniejszy zeszyt jest zbiorem artykułów prezentujących nowe osiągnięcia naukowe Katedr Polityki Ekonomicznej szkół wyższych w Polsce i Słowacji. Ukazuje on bardzo szeroki zakres zainteresowań badawczych, które pozostają w związku z wielością problemów teorii i praktyki działania polityki ekonomicznej. Pomimo rozległości tematycznej, udało się wyodrębnić cztery bloki, które nazwaliśmy: *Polityka ekonomiczna*, *Integracja z Unią Europejską*, *Polityka regionalna* i *Rynek pracy*, oraz część zawierającą komunikaty naukowe.

Tytuł *Polityka ekonomiczna w okresie zmian systemowych; teoria, badania i interpretacje* jest wyjątkowym odstępstwem od tradycji opatrywania zeszytów naukowych Katedry Polityki Ekonomicznej Uniwersytetu Łódzkiego nazwą *Rynek pracy i bezrobocie*. Sądzymy, iż szczególny charakter tej publikacji w pełni uzasadnia zmianę.

Autorzy opracowań reprezentują nieomal wszystkie Katedry Polityki Ekonomicznej w Polsce oraz Katedry Uniwersytetu Ekonomicznego w Bratysławie. W ich gronie znalazły się osoby o znanych nazwiskach i ugruntowanych pozycjach w środowisku naukowym, jak i osoby, które dopiero rozpoczęły karierę naukową. Z natury rzeczy więc: opcje doktrynalne, wnikliwość spojrzenia, dociekliwość, doświadczenie badawcze oraz argumentacja są zróżnicowane. Uważamy, iż stanowi to szczególną wartość niniejszej publikacji i wiążemy ją z możliwością zaciekawienia szerokiego kręgu czytelników interesujących się teorią i rzeczywistością gospodarczą Polski i Słowacji, kraju, który podobnie jak nasz, podejmuje wyzwania głębokich zmian strukturalno-systemowych.

Na treść publikacji złożyło się 16 artykułów i 10 opracowań o charakterze przyczynkarskim. W pierwszym artykule rozdz. *Polityka ekonomiczna* zwrócono uwagę na rangę polityki wzrostu gospodarczego w systemie polityki gospodarczej państwa. W większości państw staje się ona coraz częściej polityką priorytetową. W Polsce w latach dziewięćdziesiątych, zdaniem Autora, nie obserwuje się podobnych tendencji. Obecnie w krajowej literaturze ekonomicznej uwaga skupiona jest na problematyce polityki stabilizacyjnej. Zagadnienia wzrostu gospodarki krajowej, tak od strony teorii jak i polityki nie są ujęte w sposób zadowalający w programach studiów ekonomicznych.

W kolejnym artykule Autor dowodzi tezę o zależnościach procesów cyklicznego rozwoju gospodarki narodowej, występujących w Polsce,

a kompleksową restrukturyzacją podmiotową, kapitałową i gałęziową. Analiza cykliczności przebiegu procesów transformacji obejmuje lata 1985–1995.

Ściśle związane tematycznie z problematyką rozwoju gospodarczego jest także trzeci artykuł, chociaż ukazuje on sytuację w Słowacji. Autor przedstawia cechy charakterystyczne struktury gospodarki tego państwa porównując ją do struktur gospodarek Unii Europejskiej. Wskazano ułomności struktury gospodarczej Słowacji, które można dostrzec także w większości gospodarek Europy Środkowo-Wschodniej.

W kolejnym artykule przedstawiono niezwykle aktualny i ważny problem reformy ubezpieczenia emerytalnego. Scharakteryzowano systemy ubezpieczeń emerytalnych w wysoko rozwiniętych państwach Europy Zachodniej oraz kierunki ich ewolucji. Dokonując oceny rozwoju ubezpieczeń emerytalnych w Polsce, Autorka stwierdza występowanie sprzeczności, pod tym względem, z tendencjami i standardami Unii Europejskiej.

Racja stanu jako kategoria ekonomiczna to przedmiot rozważań podjętych w następnym artykule. Autor poddaje analizie znaczenie przesłanek politycznych i ideowych w kształtowaniu polityki ekonomicznej. Rozpatrywane są aspekty podmiotowe i przedmiotowe procesów gospodarczych z odwołaniami do poglądów teoretyków ekonomii.

W części drugiej, pt. *Integracja z Unią Europejską*, zgromadzono teksty odnoszące się głównie do problemów związanych z przystępowaniem Polski do Unii. Tym niemniej, w wielu innych opracowaniach w niniejszym zeszycie również znaleźć można wątki nawiązujące do omawianego procesu.

Część drugą rozpoczyna artykuł ukazujący następstwa i uwarunkowania wejścia Polski do Unii w odniesieniu do rozwoju regionalnego kraju. Wśród wielu ważnych wypowiedzi, z punktu widzenia podjętego tematu, uwagę zwraca apel Autorki o przyjęcie przez Polskę aktywnej postawy w zakresie polityki regionalnej, dokonania reform instytucjonalnych w układzie regionalnym, zwiększenia wydatków finansowych na działania regionalne i zdecydowane polepszenie efektywności ich wykorzystania.

Problemy demograficzne Unii Europejskiej, w największym skupisku ludnościowym w Europie i sąsiedztwie Polski są przedmiotem badań w kolejnym artykule. Opisano zaludnienie, aspekty struktury demograficznej, postępy urbanizacji, przyrost demograficzny i migracyjny, zwracając uwagę na konsekwencje dla Polski.

Z kolei dyskutowane są konieczne dostosowania polskiego systemu podatkowego do standardów Unii Europejskiej. Autor poddaje analizie dyrektywy podatkowe UE, systemy podatkowe krajów członkowskich, zapisy „Białej Księgi” z 1995 r., biorąc pod rozwagę podatki o największym znaczeniu w obrębie systemu podatkowego.

W części trzeciej znalazły się prace naukowe, których tematyka związana jest z umiejscowieniem problemów i zdarzeń, a także związanej z nimi polityki. Dotyczy więc takich jednostek jak region, gmina, miasto itp.

W pierwszym artykule uwagę skierowano na aktywizację gospodarczą gminy jako przedmiot zainteresowania samorządu lokalnego. Zwrócono uwagę na wieloznaczność przyczyn, skutków i znaczenia rozwoju lokalnego i krajowego. Postawiono tezę, iż strukturę problemów krajowych należy ściśle wiązać ze strukturą mikroproblemów. Autorka poddaje wnikliwej analizie pojęcie rozwoju, jego celu i czynników w odniesieniu do gminy. Sformułowano także kilka praktycznych wniosków dotyczących aktywizacji gospodarczej gminy związanych z diagnozowaniem, promocją i strategią.

W drugim artykule omawianej części są opisywane problemy polityki regionalnej w Polsce. Autorzy skupili uwagę na trzech zagadnieniach: 1) przesłankach i zadaniach polityki regionalnej państwa w kształtowaniu gospodarki rynkowej, 2) uwarunkowaniach wewnętrznych i zewnętrznych procesów rozwoju regionalnego w Polsce, 3) uwarunkowaniach i zadaniach polityki interregionalnej w Polsce oraz 4) działaniach samorządu terytorialnego jako podmiotu w stosunkach cywilno-prawnych.

Część poświęconą rynkowi pracy rozpoczyna artykuł, w którym prezentowane są opinie pracodawców na temat wybranych kwestii rynku pracy i bezrobocia na podstawie badań ankietowych (93 pytania skierowane do 1054 respondentów). Badania doprowadziły Autora do wielu bardzo ważnych konkluzji, wśród których znalazły się i takie, które przeczą tezom wysuwanym przez tzw. „neutralnych analityków rynku pracy”.

W następnym opracowaniu omawiane są determinanty popytu na pracę w wybranym regionie. Autorka zbadała i opisała determinanty popytu na pracę w regionie wysokiego bezrobocia (w województwie łódzkim). Analizę przeprowadzono z uwzględnieniem aspektów makroekonomicznych, regionalnych i mikroekonomicznych, dzieląc czynniki popytu na pracę na: gospodarcze, instytucjonalne oraz aktywność gospodarczą mieszkańców.

W badaniach prowadzonych w Ekonomicznym Uniwersytecie w Bratysławie sporo uwagi kieruje się na sprawy rynku pracy w kontekście procesów transformacji systemowej oraz nowej delimitacji regionów ekonomicznych. Ze względu na duże podobieństwo problemów przebudowy gospodarek Polski i Słowacji oraz wieloletnią współpracę Uniwersytetu Łódzkiego i Uniwersytetu w Bratysławie stało się możliwe podjęcie wspólnego tematu badawczego „Rynek pracy w Polsce i Słowacji w okresie transformacji systemowej (z uwzględnieniem aspektów regionalnych)”. Trzy kolejne artykuły przedstawiają analizy rynku pracy w Słowacji przy przyjęciu różnych aspektów i tez owych analiz.

W pierwszym z nich podjęto problematykę lokalnych rynków pracy w Słowacji. Nawiązano do regionalizacji w Słowacji, do wyodrębnionych

ośmiu regionów i 79 lokalnych rynków pracy. Stwierdzono, iż nowo wydzielone regiony mają podstawę do reprezentacji właściwego im szczebla ze względu na: obszar (odpowiadający wielkością regionów w Unii Europejskiej), zasoby gwarantujące autonomię rozwoju oraz funkcjonowanie instytucji regionalnych.

Bezrobocie w Republice Słowackiej i jego wpływ na zasoby pracy jest przedmiotem drugiego z trzech wymienionych artykułów. Rozpatrując wpływ procesów transformacji stwierdzono występowanie wielu pozytywnych, ale także negatywnych następstw, wśród których wymienia się m. in. wzrost przestępczości oraz wzrost narkomanii. W trzecim z wymienionych tekstów opisano sytuację ekonomiczną nowych regionów Słowacji z uwzględnieniem rynków pracy. W wyniku przeprowadzonych obliczeń Autorka ustaliła ranking regionów pod względem ich sytuacji gospodarczej.

Opracowanie zamykające część czwartą tomu ukazuje sytuację kobiet na rynku pracy. Autorka, specjalizująca się od wielu lat w problematyce aktywności zawodowej kobiet, podjęła się tym razem oceny pozycji kobiet na rynku pracy (opierając analizę na wynikach Badania Aktywności Zawodowej Ludności). Wykazuje upośledzenie kobiet na tle pozycji rynkowej mężczyzn. Gorsza sytuacja kobiet na rynku pracy jest zjawiskiem dość powszechnym na świecie, jednakże zmiany systemowe w Polsce spowodowały jego nasilenie.

Sądzymy, iż publikacje tego rodzaju, winny ukazywać się ze stałą częstotliwością. Stanowią bowiem mogą płaszczyznę komunikacji i poprzez to identyfikacji obszarów badawczych, w których możliwy i potrzebny jest połączony wysiłek intelektualny.

Łódź, grudzień 1997 r.

Zbigniew Kaźmierczak